

взагалі не проводилися у зв'язку з карантинном. Перші екскурсанти у нас з'явилися у травні – червні і склали 615 чол. за перший квартал, коли за той самий період попереднього року їх кількість становила – 1173 особи, що на 32,1 % менше. Пік відвідувачів у 2020 році припав на липень-серпень.

Особливістю цього сезону також можна відмітити – відсутність іноземців серед екскурсантів (яких і так на території Мезинського НПП було небагато). Але, не дивлячись ні на що, позитивна динаміка зберігається. Люди подорожують.

Враховуючи непросту епідеміологічну ситуацію та карантинні обмеження, 2020 рік виявився складним для туристичної галузі. Проте навіть у таких важких умовах, вдалося збільшити надходження коштів на спецфонд Мезинського НПП від рекреації на 127 % порівняно з минулим роком.

Система громадського самоврядування (СиГроС) у формуванні природовідповідної освіти

Віталій Поляков¹, Марина Колесник² Алла Жиденко³, Наталія Демченко³

¹ГС «Міжнародна наукова школа універсології», Одеса, Україна, maed-1@yandex.ru

²ГО «Міжнародна наукова школа універсології в Чернігівській області», ГО «Громадський науково-дослідний Центр універсальних технологій розвитку людини», Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, Чернігів, Україна, marynka-san@i.ua,

³ГО «Громадський науково-дослідний Центр універсальних технологій розвитку людини», Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка, Чернігів, Україна, zaa2006@ukr.net, nata_demch@ukr.net

У сучасний час превалює технологічність термінів, що досить часто приводить до ототожнення понять. Наприклад, поняття «інноваційне мислення» часто асоціюють із новітніми технічними засобами віртуальної якості, які є породженням цивілізації на запит часу. Повноцінний же розвиток відбувається, коли задіяні всі сфери прояву людини. Уважається, що саме така багатогранність забезпечує формування цілісного світобачення. Інноваційність варто розглядати в природодоцільному прояві людини, з її багатогранністю, яскравим самовираженням у творчості й колективному співробітництві, в народженні цінностей і мети розвитку, баченні свого образу майбутнього. У такий спосіб розкривається універсальність побудови будь-якої системи життя й убачається доцільність системної природовідповідної освіти, що буде відображати суть причинно-наслідкових зв'язків у системах «людина - природа – суспільство», «людина - природа – всесвіт». У такому контексті, технічні інновації часу можуть розглядатися як тимчасовий засіб для, поки що, нами неосяжного макро- й мікросвіту, а не як ціль розвитку.

У цьому зв'язку виникає необхідність розглянути докладніше природовідповідне середовище, у якому можлива еволюція свідомості людини, а значить - її розвиток. Подібним еволюційним середовищем з потужним виховним потенціалом має стати система громадського самоврядування (СиГроС), що задає параметри розвитку й пропонує еволюційні стимули у колективній стратегії при взаємодії людини зі світом. Сьогодні важливо побачити необхідність у нових освітніх та виховних програмах, які б відкрили здатність й ініціативу особистості в пошуку нестандартних рішень у системі колективної, суспільної й міжнародної творчості, співробітництва, в тому

числі в справах природоохоронної діяльності та екологічної освіти і виховання (Поляков Віталій, 2020). Пропонується для впровадження SiGroC за оригінальною методикою для відродження сфери виховання молоді: вчителя-лідера зовсім іншої якості, лідера позитивних змін, що має стати вищим еволюційним продуктом такої системи освіти. Йдеться про самоврядування серед викладацького складу, самоврядування студентське і адміністративне управління у взаємодоповненні. Колектив Центру має 7-мирічний досвід впровадження згаданої моделі та моніторингу готовності працівників до самоврядування як нашого закладу вищої освіти, так і закладів середньої освіти міста і області.

**Водно-болотні природоохоронні території Чернігівського Полісся
як важливі компоненти в умовах зміни клімату
(на прикладі Замглайського лісо-болотного комплексу)**

Світлана Потоцька, Анастасія Холодницька

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,

Чернігів, Україна, s_pototska@ukr.net

Сумський державний університет, Суми, Україна

В Україні вкрито водно-болотними угіддями близько 5,3% території, які представлені екосистемами з широким спектром функцій (екологічною, гідрологічною, екосистемною, регулятивною, ландшафтно-біотопічною, ресурсною, рекреаційною, науково-освітньою та ін.). Екологічне значення їх полягає в акумулювативній і продуктивній здатності (продукування біомаси, кисню, як природні резервуари та фільтри очищення води). Важливі є їх сполучна функція між суходільними й водними типами екосистемами, зокрема для 2/3 усіх видів флори й фауни виступають середовищем існування. Вони відіграють важливе значення для кліматичних умов території Чернігівського Полісся, зокрема значну роль у зменшенні впливу природно-кліматичних явищ, діють як природні водосховища, акумулюючи й зберігаючи дощові й талі води, запобігають повеням. На території Чернігівської області Постановою Ради Міністрів УРСР № 143 від 26 березня 1979 р. було визначено 156 болотних комплексів (площею 45 тис. га), які потребують збереження і охорони. В області створена мережа гідрологічних заказників (264) та пам'яток природи (31) з метою збереження унікальних та типових водно-болотних масивів, які входять до складу природно-заповідного фонду (площа понад 59 тис. га, близько 22 % від загальної площі).

Дослідження нами проводилися шляхом обстеження у польових умовах (геоботанічні описи рослинності, раритетних угруповань, видів рослинного покриву, аналізу водного й ґрунтового середовищ). Замглайський лісо-болотний комплекс заболочених знижень, підвищень різного рівня, які зайняті луками, лісами, а також піщаних гряд за розмірами й збереженістю гідрофільного біорізноманіття є одним з найбільших в Європі евтрофних боліт, місцями мезотрофних комплексів у верхів'ях р. Замглай в регіональній екомережі Чернігівської області. Природоохоронний статус – лісовий заказник загально-державного значення «Замглай» було надано згідно Указу Президента України № 1207/2000 від 04.11.2000 р., розміщений в Ріпкинському районі Чернігівської області між с.м.т. Замглай та с. Ловинь. Біотопічно, ландшафтно й ценотично лісо-болотний Замглайський комплекс є досить різноманітним, але в